

DE TWENTSE BRAINTRAIN BRENGT EN HAALT TALENT

Verkenning van migratiestromen van jongeren en alumni-gegevens

Kennispunt Twente: Ruud Esselink, Feiko de Grip en Edwin van de Wiel

Voor de economische ontwikkeling van regio's is kennis, vakmanschap en arbeidskracht van groot belang. Ook Twente zet in op kennis. De regio heeft - daarvoor - talent nodig. Met de aanwezigheid van onder meer hbo- en wo-onderwijs en stijgende studentenaantallen heeft Twente talent in huis. Maar lukt het ook deze ook na de studie te binden aan Twente? Met behulp van de alumni-functionaliteit van LinkedIn en het BRP (Basisregistratie Personen) van de gemeente Enschede is een analyse van verhuisstromen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat in Twente is sprake van een 'braindrain'. Studenten van hoger onderwijsinstellingen verlaten na hun studie aan de Universiteit van Twente of Saxion hogeschool de regio. Gelukkig staat tegenover deze *braindrain* ook een '*braingain*': elders afgestudeerde jongeren komen naar Twente om hier in te stromen op de arbeidsmarkt. Ook in de levensfase daarvóór, waarin jongeren een studiestad kiezen, zien we in- en uitgaande migratiestromen. Kortom: een *braintrain* die Twente in- en uitrijdt met vestigers en vertrekkers.

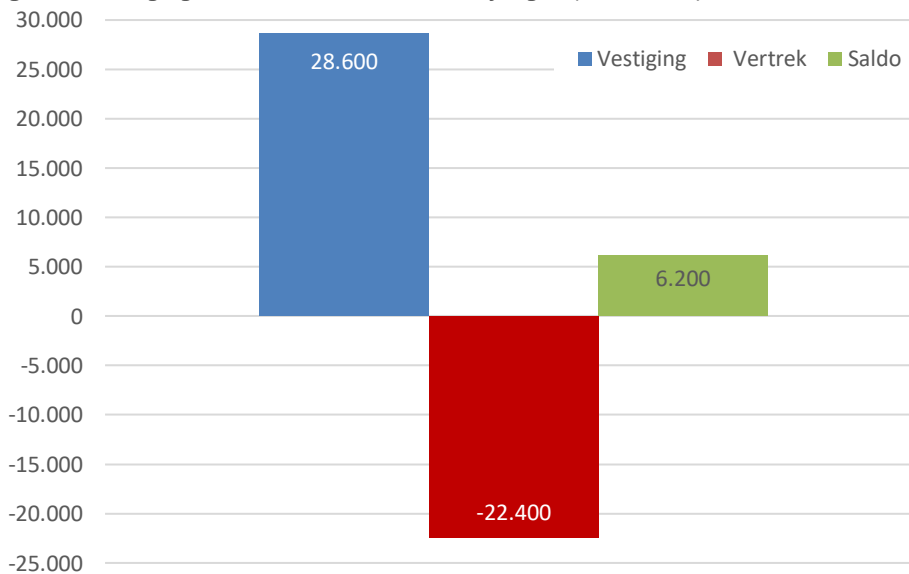
Kennispunt Twente heeft de migratiestromen van jongeren van- en naar Twente verkend in verschillende verkenningen¹. In dit artikel brengen we deze inzichten samen en zoomen we verder in op de leeftijdsspecifieke migratiestromen van en naar Enschede om zo meer zicht te krijgen op de migratiedynamiek rondom studeren en afstuderen. Voor deze lokale inkadering is niet alleen gekozen vanwege de vertegenwoordiging van hbo- en wo-onderwijs in Enschede, maar ook een groot deel van de studenten aan deze instellingen woont in Enschede. Dit artikel behandelt de omvang en achtergronden van de migratiestromen aan de hand van de levensfase waarin de migratie plaatsvindt: studiemigratie en beroepsstartersmigratie. Vervolgens wordt de regiobinding van in Twente opgeleide wo'ers vergeleken met andere regio's.

¹ Zie https://kennispunttwente.nl/images/Publicaties2018/TwentseArbeidsmarktMonitor_2018kw4.pdf, bijdrage: Waar gaan afgestudeerden naar toe? En https://kennispunttwente.nl/images/Publicaties2019/TwentseArbeidsmarktMonitor_2019kw1.pdf, bijdrage De Twentse braingain: waar komt WO-talent vandaan?

Studiemigratie

Elke zondagavond stappen er op de Twentse stations veel jongeren in treinen naar Nederlandse studentensteden. Ze zijn in Twente opgegroeid en hebben de regio rond hun achttiende na het eindexamen verlaten om te gaan studeren. De studietijd is de levensfase met de eerste substantiële vorm van een (potentiële) braindrain uit Twente. Maar op diezelfde zondagavond stroomt aan de andere kant van het perron een trein leeg. Jongeren uit andere delen van het land hebben gekozen voor een studie in Twente. Bevolkingsstatistieken van de gemeente Enschede laten het exacte patroon van vestiging en vertrek zien. Figuur 1 toont het Enschedese migratiesaldo voor 18 tot 23 jarigen over een periode van 10 jaar. In totaal zijn er in deze periode 28.600 18-23 jarigen van buiten de gemeente in Enschede gaan wonen. Daar staat een vertrek van 22.400 Enschedese jongeren tegenover. In deze levensfase is er een positief migratiesaldo van 6.200 18-23 jarigen, wat neerkomt op gemiddeld ruim 600 per jaar. Van de jongeren die zich in Enschede vestigen komen de meesten uit andere Twentse gemeentes, Groningen, Deventer, Zwolle en Amsterdam. Van de vertrekkers gaan de meesten naar Groningen, Utrecht, Amsterdam en Nijmegen, allen universiteitssteden.

Figuur 1: Vestiging en vertrek Enschede 18-23 jarigen (2008-2017)

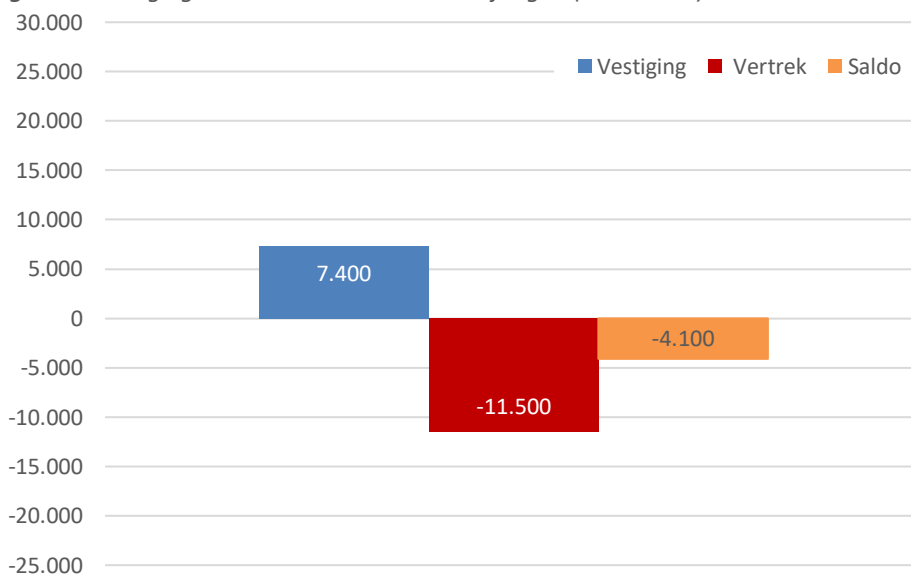

Bron: Gemeente Enschede, bewerking Kennispunt Twente, 2019

Beroepsstartermigratie

Een volgend moment waarop bovengemiddeld veel migratie plaatsvindt, is na het afstuderen. Afgestudeerden gaan op zoek naar een eerste baan en sommigen zijn bereid daarvoor te verhuizen. Anderen willen terug naar de regio waar ze voor hun studie woonden. In deze fase vertrekken er meer 'beroepsstarters' uit Twente dan zich er vestigen. Onderstaande figuur laat dit zien aan de hand van het Enschedese migratiesaldo van 24- tot 29-jarigen. Hoewel de aantallen minder groot zijn, is anders dan bij de studiemigratie bij de beroepsstartermigratie dus sprake van een vertrekoverschot.

Figuur 2: Vestiging en vertrek Enschede 24-29 jarigen (2008-2017)

Bron: Gemeente Enschede, bewerking Kennispunt Twente, 2019

Deze uitkomsten sluiten aan bij de resultaten van een recente analyse van Kooiman en Bontje². Ook zij zien twee pieken in de migratiepatronen van wo-opgeleiden, de eerste rond de negentien jaar en de tweede halverwege de twintig. In geografisch opzicht richt de eerste piek zich vanuit heel Nederland op de studentensteden. Bij de tweede piek gaat de dominante stroom vanuit de studentensteden vooral naar de Randstad.

Braingain uit Groningen en Nijmegen, braindrain naar Randstad en Eindhoven

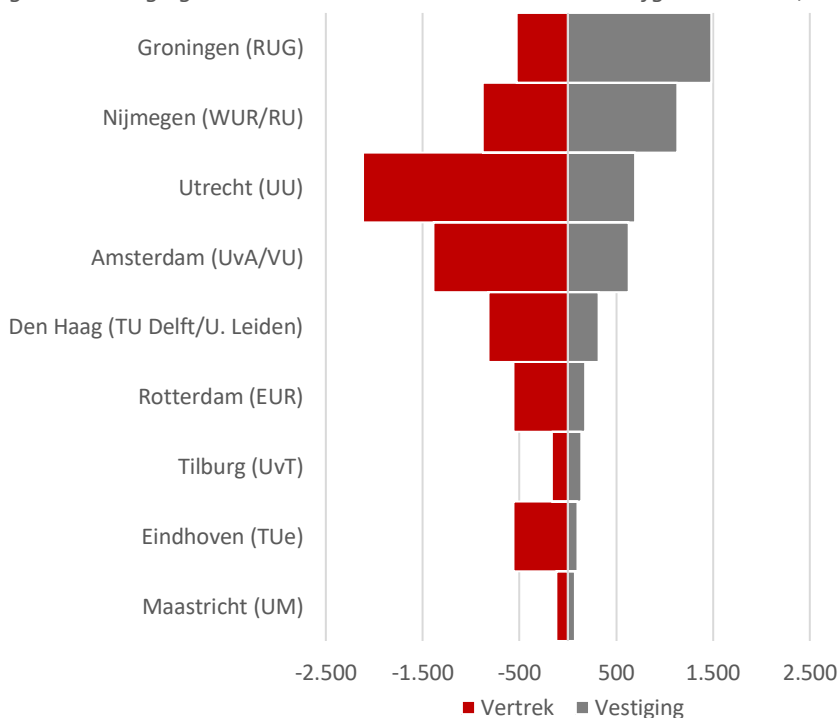
Kennispunt Twente heeft de beroepsstartermigratie van universitair opgeleiden verder onderzocht met behulp van LinkedIn data. Er is gekeken waar afgestudeerden van de Universiteit Twente die tussen 2008 en 2015 een bachelor- of masteropleiding hebben afgerond, op dit moment wonen volgens hun

² Kooiman en Bontje, 'Weinig hoogopgeleide dertigers wonen aan randen Nederland, in: geografie.nl (5 september 2019).

LinkedIn profiel. Aan de andere kant is er gekeken hoeveel afgestudeerden van andere Nederlandse universiteiten tegenwoordig in Twente wonen.

In totaal zijn er zo'n 11.000 personen op LinkedIn actief die aan een Nederlandse universiteit zijn afgestudeerd tussen 2008 en 2015 én volgens hun profiel in Twente woonachtig zijn. Van deze groep is 56 procent afgestudeerd aan de Universiteit Twente en 44 procent aan een andere Nederlandse universiteit. De Universiteit Twente vormt daarmee de grootste bron van universitair opgeleiden voor de regionale arbeidsmarkt in deze loopbaanfase, maar gezamenlijk vormen ook elders opgeleide wo'ers een belangrijk deel van deze groep. Onderstaande grafiek laat het saldo zien van Twente ten opzichte van andere Nederlandse universiteitsregio's. Het saldo met Groningen is sterk in Twents voordeel. Er wonen bijna drie keer zoveel RUG alumni in Twente dan UT alumni in Groningen. Voor de regio Nijmegen, waarin zowel de Radboud Universiteit als Wageningen Universiteit gevestigd zijn, is de vestigingsfactor van Twente 1,3. Naar de universiteitsregio's in de Randstad vertrekken meer in Twente opgeleide wo'ers dan er afgestudeerden naar Twente komen. Met name in de regio's Utrecht en Amsterdam vestigen zich veel UT-alumni. Ook de regio Eindhoven, waar veel technische bedrijvigheid geconcentreerd is, trekt in Twente opgeleide wo'ers aan. De groep die de omgekeerde beweging maakt, richting Twente, is minder groot.

Figuur 3: Vestiging in Twente versus vertrek uit Twente wo-afgestudeerden, naar universiteitsregio (2008-2015)

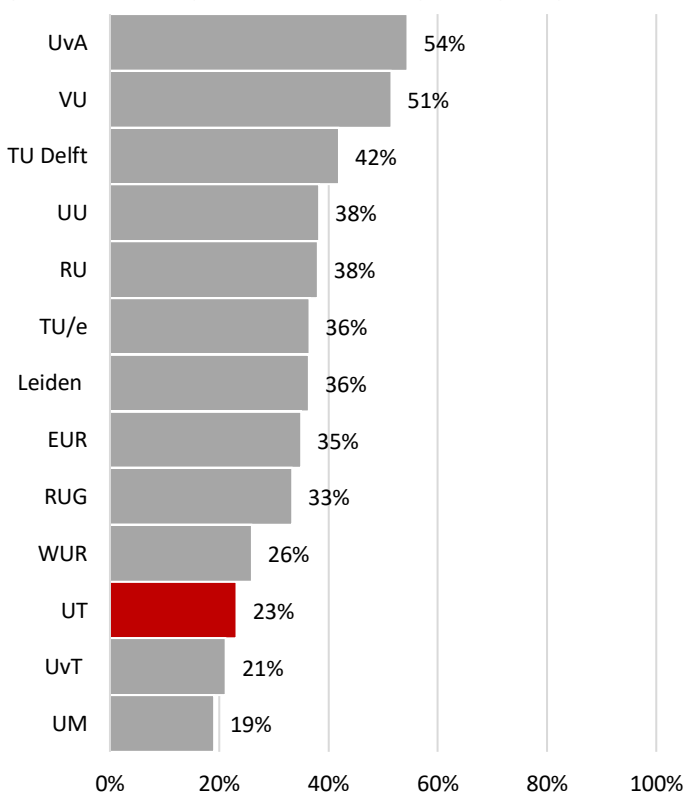
Bron: LinkedIn, bewerking Kennispunt Twente, januari 2019

Regiobinding UT-alumni relatief laag

Van alle UT-alumni blijft, vergeleken met andere Nederlandse universiteiten, een relatief klein deel in de regio wonen. Dit blijkt uit een analyse van de LinkedIn gegevens van de universitair afgestudeerden tussen 1968 en 2015. Voor beginjaar 1968 is gekozen om, met een ruime marge, iedereen die nu nog actief is op de arbeidsmarkt mee te nemen in de analyse.

Het Twentse bindingspercentage is 23 procent. De Universiteit Tilburg en de Universiteit Maastricht hebben een kleiner aandeel alumni in de eigen regio, andere universiteitsregio's houden meer alumni vast. Universiteiten in de Randstad, en dan met name Amsterdam, hebben een hoog bindingspercentage. De vijf universiteiten met het kleinste aandeel in de eigen regio wonende alumni liggen allemaal buiten de Randstad. Van de alumni van de technische universiteiten van Delft en Eindhoven woont respectievelijk 42 en 36 procent nog in de eigen regio, duidelijk meer dan bij de Universiteit Twente.

Figuur 4: Percentage alumni woonachtig in omgeving universiteit (alumni 1968-2015)

Bron: LinkedIn, bewerking Kennispunt Twente, januari 2019

Het relatief lage bindingspercentage is dus niet exclusief voor Twente, maar in lijn met andere niet-Randstedelijke gebieden. Momenteel heeft de Randstad en met name Groot- Amsterdam een aantrekkingskracht op inwoners van vele Nederlandse regio's. Zo zijn de migratiesaldi vanuit vrijwel alle gemeenten naar Amsterdam negatief. Onderstaande figuur van het CBS laat dit zien. Alleen aan de direct rondom Amsterdam gelegen gemeenten verliest Amsterdam inwoners.

Figuur 5: Binnenlandse migratie Amsterdam: saldo van vestiging en vertrek, 2012-2016

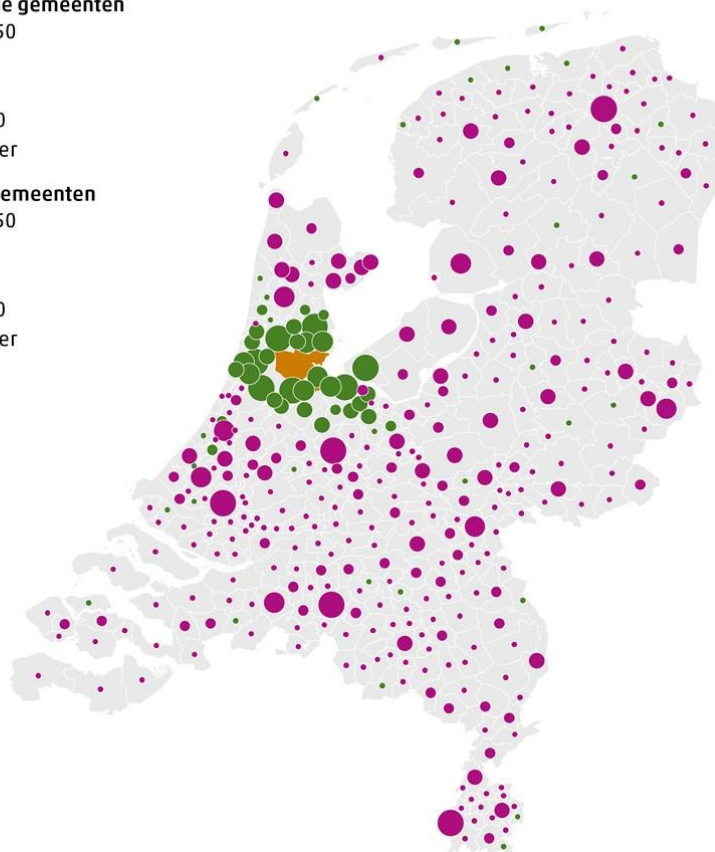
Binnenlandse migratie Amsterdam: saldo van vestiging en vertrek, 2012-2016

Toename vanuit de gemeenten

- Minder dan 50
- 50 tot 100
- 100 tot 500
- 500 tot 1 000
- 1 000 en meer

Afname naar de gemeenten

- Minder dan 50
- 50 tot 100
- 100 tot 500
- 500 tot 1 000
- 1 000 en meer

Bron: CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/45/amsterdam-groeit-vooral-door-migratie>)

De Twentse braintrain haalt, brengt en behoudt

In het algemeen geldt dat hoogopgeleiden mobieler zijn en vaker verhuizen dan niet-hoogopgeleiden. Dit hangt niet alleen samen met de studiekeuze. Ook na afronding van de studie vindt migratie plaats, veelal gericht op baankansen maar ook op terugkeer. Op 18-23 jarige leeftijd bepaalt de standplaats van de opleiding veelal de keuze en op 24-29 jarige leeftijd zijn het vooral baankansen en carrièremogelijkheden van belang. Hoewel de Randstad en ook Eindhoven en omgeving trekt, heeft ook Twente een aanzuigende werking voor zowel niet-Tukkers als retour-Tukkers die na hun studie terugkeren naar de Twente.

Jongeren laten zich niet zomaar binden. De aanwezigheid van een van de vier Nederlandse technische universiteiten in de regio maakt Twente ontvanger en leverancier van talent. Naast een braindrain (vertrek uit Twente) is in Twente en met name in Enschede sprake van een braingain (vestiging in Twente). Het saldo van zich vestigende studenten is positief en van vestigende beroepsstarters negatief. Dat maakt Twente meer tot een opleidingsregio dan tot een eerste baanregio. Maar het biedt gelijktijdig ook perspectief in het versterken van de binding van hier wonende studenten en het vergroten van het doorstroompercentage naar een eerste Twentse baan. Zoals een stelregel in de marketing zegt: klanten behouden is veel eenvoudiger dan nieuwe klanten winnen. Zou dat ook voor talent gelden?

Kennispunt Twente

Kennispunt Twente is het onderzoeksbureau van de Twentse gemeenten en de Regio Twente. Wij versterken de kennispositie van beslissers in de regio door hoogwaardige sturingsinformatie te leveren. Zo leveren wij onder meer informatie over het gebruik en de kostenontwikkeling in het sociaal domein, de vitaliteit van buurten en de ontwikkeling van de regionale en lokale economie en arbeidsmarkt. Dit doen wij in de vorm van dashboards, zoals de Twentse Arbeidsmarktmonitor en de Twente Index, brochures en rapporten. Ook laten wij geregeld inwoners van vijf Twentse gemeenten meedenken over lokale vraagstukken vanuit onze inwonerpanels. Kijk voor een uitgebreid overzicht van al onze producten en dienstverlening op www.kennispunttwente.nl.

Twentse observaties

Door de aard van onze werkzaamheden hebben we regelmatig 'bijvangst'. Dat zijn bijvoorbeeld lezingen, een kader in een rapport of verdiepingen op een onderwerp uit één van onze monitoren of analyses. Deze zijn niet alleen voor de eigenlijke opdrachtgever interessant maar ook voor een grotere doelgroep. Wij willen dan ook deze 'bijvangst' graag onder de aandacht brengen van een breder publiek onder de titel 'Twentse observaties'. Wat is de stand van de regio? Hoe ontwikkelt Twente zich? Wat betekent dit voor onze regio?

Voor deze observaties houden we maar één selectiecriteria aan: 'zonde om niet verder te verspreiden.'
Publicatie vindt in ieder geval plaats via onze website en onze themasites.

Colofon

Samenstelling: Kennispunt Twente

T 053 - 487 67 20

E info@kennispunttwente.nl

W www.kennispunttwente.nl